

RAZISKAVA O IZRAZU 'KARIERNA ORIENTACIJA'

V raziskavi, ki smo jo zasnovali v Andragoškem društvu Slovenije, smo poskušali ugotoviti, kaj slovenski intelektualke in intelektualci menijo o prevodih angleških izrazov 'guidance' in 'career guidance & counseling'; V Zavodu RS za zaposlovanje ter v političnih in strokovnih organih, povezanih z njim (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Center za poklicno izobraževanje), so leta 2005 vpeljali, ne da bi se posvetovali z drugimi strokovnjaki na področju svetovalnega dela, izraz 'karierna orientacija', kot prevod angleškega izraza 'guidance' in ga od takrat javno uporabljajo v svojih dokumentih, med drugim tudi v zakonu. Poleg tega osrednjega vprašanja, nas je zanimal tudi odnos vprašanih do nekaterih drugih izrazov iz 'Terminološkega slovarčka o vseživljenjski karierni orientaciji', ki ga je leta 2011 izdal Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Za presojo z jezikovnega (strokovnega, slovenističnega) zornega kota smo se obrnili na 'Sekcijo za terminološke slovarje Instituta za slovenski jezik Frana Ramovša pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti'. Z njihovim odgovorom se nismo mogli strinjati, zato smo jim problem osvetlili v zelo podrobni strokovni analizi obravnavanega problema; nismo se mogli strinjati z dvema poglavitnima in izključnima točkama njihove presoje, to pa sta, da je termin že ustaljen in da njegovo ustreznost dokazuje pojavljanje v različnih virih. (Mnenje 'Sekcije' in analitično osvetlitev ADS ter celoten potek terminološke razprave med ADS in Sekcijo je objavljen na spletni strani ADS: andragosko-drustvo.si).

K sodelovanju v raziskavi smo izbrali 60 oseb, ki jih štejemo za intelektualce (osebe, uspešne in javno prepoznavne na svojem strokovnem področju). Razporedili smo jih v tri skupine: *splošno* – intelektualci različnih strok (pravniki, sociologi, ekonomisti, filozofi, novinarji, ...), – *intelektualce, ki imajo pri svojem delu tesnejši stik z vzgojo in izobraževanjem* (pedagogi, psihologi, specialni pedagogi, profesorji, sociologi, socialni delavci, novinarji itn.), in – *izobraževalci odraslih*, osebe, ki se pri svojem delu ukvarjajo z izobraževanjem odraslih. V vsaki skupini je bilo enako število – po 30 oseb. V raziskavi smo izbranim osebam zaupali vlogo arbitrov o postavljenih vprašanjih. Vsi so odgovarjali na enaka vprašanja v kratkem vprašalniku, ki je imel le štiri vprašanja. Pri vsakem vprašanju je imel vprašani možnost, da odgovor dodatno pojasni.

Od 60 vprašanih nam je izpolnjene vprašalnike vrnilo 34 oseb (56,6 %), kar štejemo za zadovoljiv rezultat. Osebe, ki so nam odgovorile, so bile približno enako porazdeljene po vseh skupinah: 6 - 9 - 9.

SKLEPNE UGOTOVITVE IN PREDLOGI

Ustreznost ponujenih izrazov

- Izraza '*orientacija*' in '*karierna orientacija*' nista ustrezna slovenska prevoda angleških izrazov 'guidance' in 'career guidance & counseling'; to dokazujejo statistični podatki: izraza '*orientacija*', kot prevod izraza 'guidance', ne sprejema 31 (93.9 %), izraza '*karierna orientacija*', kot prevod sintagme 'career guidance & counseling' pa 30 (93.8 %) vprašanih; da sta sprejemljiva, označujeta pri vsakem vprašanju le 2 (od 34) vprašanih intelektualcev.
- Izraz '*karierna*' ni enoznačen, temveč širok pojem, ki zajema tako poklicno kot življenjsko pot posameznika; beseda '*karierna*' ima v slovenščini tudi izrazito slabšalen prizvok; lahko sicer govorimo o poklicni karieri, a za ta izraz imamo lepo slovensko besedno zvezo '*poklicna pot*', kar je ustrežnejše kot '*karierna pot*'.
- V raziskavi sodelujoči vprašani intelektualci dajejo prednost vsem slovenskim izrazom v primerjavi z izrazi, ki v sintagmah povezujejo izraz '*karierna*' z drugimi izrazi (npr. '*karierni center*', '*karierno*

izobraževanje', 'karierno svetovalno delo – če naštejemo najmanj sprejemljive – in seveda tudi 'karierna orientacija'); to dokazuje podatek, da daje prednost izrazom iz 'Terminološkega slovarčka' pred slovenskimi izrazi le malo (1 do 3 od 25 ali več) vprašanih.

- V raziskavi vprašani intelektualci so sicer kritični tudi do slovenskih izrazov, ki smo jih primerjali s tistimi iz 'Terminološkega slovarčka'; njihovi pomisleki obsegajo pri posameznih izrazih od 26,8 ('poklicna pot') do 52.0 odstotkov ('svetovalno delo za razvoj poklicne poti') vseh odgovorov pri posameznih vprašanjih, kar kaže na to, da je tudi o teh vprašanjih treba razmišljati in sprejeti ustrezne rešitve.

Samovoljnost vpeljevanja strokovnih izrazov

- Strokovna terminologija se ne bi smela razvijati brez soglasja ustreznih strok in strokovnjakov.
- Terminološke zadrege je potrebno reševati v sodelovanju, ne more jih reševati zgolj ena institucija.
- Izraza, ki ni strokovno usklajen, se ne sme uporabljati v javnih dokumentih, seveda tudi v zakonu ne;
- O izrazu, ki ni usklajen, kot je 'karierna orientacija', ne moremo govoriti, da je ustaljen; tudi če ima o ustaljenosti izraza jezikovno razsodišče SAZU drugačno mnenje, ko ocenjuje, da je deset let uporabe izraza dovolj dolga doba, da ga štejemo za ustaljenega.

Ob odgovorih na štiri zastavljena vprašanja smo prejeli še zelo veliko dodatnih pojasnil in tudi drugih mnenj, ki zadevajo razvoj *poklicnega usmerjanja* ter vprašanja terminologije na tem področju in druga terminološka vprašanja. Med temi mnenji je tudi kritična ocena mnenja in stališč 'Sekcije za terminološke slovarje'.

Predlogi

- Ker o izrazih '*orientacija*', '*karierna orientacija*', '*vseživljenjska karierna orientacija*' in z izrazom '*kariera*' oblikovanih *sintagmah* ni strokovnega soglasja, **jih je treba takoj izločiti iz javne uporabe**, ne glede na to, da so razglašeni za že 'ustaljene' in se pojavljajo v nekaterih dokumentih na področju poklicnega svetovanja in usmerjanja. 'Terminološki slovarček karierne orientacije', 2011, [avtorji Andrej Kohont ... et al.]. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, **naj se izloči iz javne rabe do sprejetja ustreznih strokovnih odločitev**.
- Čim prej je treba **organizirati strokovni posvet** in se dogovoriti o izrazih, ki jih lahko uporabljamo namesto izločenih. Pobudo za ta posvet bo dalo Andragoško društvo Slovenije. K sodelovanju pri organizaciji tega posveta **pozovemo kompetentne strokovne ustanove, na posvet povabimo kompetentne strokovnjake za področja svetovalnega dela** (andragoškega, poklicnega, na področju zaposlovanja itn.).
- Poročilo o raziskavi **javno objavimo in pošljemo izbranim strokovnim institucijam in odgovornim političnim organom ter medijem**. Poročilo pošljemo tudi 'Sekciji za terminološke slovarje Instituta za slovenski jezik Frana Ramovša pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti' in drugim, ki jih to vprašanje zadeva, seveda pa tudi v raziskavi sodelujočim intelektualcem.

Avtor in nosilec raziskave: dr. Zoran Jelenc

Sodelavki pri raziskavi: dr. Sabina Jelenc Krašovec in Špela Močilnikar

Poročilo pripravil: dr. Zoran Jelenc